

Uffe Ellemann-Jensens tale ved Venstres landsmøde

Taler

Uffe Ellemann-Jensen
Partiformand for
Socialdemokratiet

Dato

27. september 1992

Sted

Aalborg

Takke ham, at morgnen mig end er sød...” Med udgangspunkt i disse ord af Jakob Knudsen, som vi netop har sunget, og som er så beskrivende for det liv, vi lever her i vores land, vil jeg indlede den politiske forhandling på Venstres Landsmøde meget fjernt fra Danmark og danskernes problemer. Og dog.

For kun tre uger siden var jeg i Somalia, i Mogadishu, hvor jeg oplevede et samfund i total opløsning efter krig og naturkatastrofer. Jeg så de levende døde, som havde brugt deres sidste kræfter til at nå frem til de steder, hvor der var mad. Jeg så operationsstuen på det, der engang havde været et velfungerende hospital, men som nu manglede alt — undtagen offervilje hos de mennesker, der var blevet for at gøre en indsats. Og jeg holdt de børn i hånden, som måske, måske ikke har et liv, en fremtid foran sig.

Og jeg tænkte over tidens store paradoks: Netop i disse år oplever vi den største udvidelse af individets frihed, vi nogensinde har set i menneskehedens historie. Vi oplever det i Europa. I Afrika. Men samtidig oplever vi uhyggeligt store trusler mod denne frihed. Krig, ufred, sult, nød — udfordringer til os, for hvem frihed og velstand var blevet noget så naturligt, at det opfattedes som en given ting. For vi har midlerne til at ændre udviklingen.

Har vi også viljen? Dét er tidens allerstørste politiske spørgsmål! Det overskygger alle andre. Forsvaret fortæller, hvor meget eller hvor lidt det er værd, alt det vi i øvrigt går og foretager os. Verden har forandret sig i det sidste års tid. Sovjetunionen er forsvundet, en række nye selvstændige lande er kommet til. Det gamle Jugoslavien er gået i opløsning. Kommunistiske diktaturer afløses af nye demokratier, der kæmper med at løse alle de økonomiske, miljømæssige, sociale og politiske problemer, som er arven efter tyranniet.

Den største fare, som truer udviklingen, udspringer al den nationalisme, der igen har fået mulighed for frit at udfolde sig — på godt og ondt. Vi ser igen fremmedhad og racisme i Europa i et omfang, vi troede hørte historien til. Men fremmedhadet og racismen er i dag den største trussel mod demokratiet og freden og stabiliteten på vort kontinent. Det stiller alvorlige spørgsmålstegn ved, hvad det er for en verden, vi giver vore børn og børnebørn at leve i.

Vi danskere er så heldige at bo i et land, der har haft fred og velstand i en menneskealder. Oven i det er vi forskånet for de nationale og etniske spændinger, andre og mere sammensatte samfund plages af. Derfor har vi en særlig forpligtelse til at bære et medansvar for Europas udvikling — og til at gøre en indsats for at undre nøden de steder, hvor det går galt.

Vi skal vise åbenhed overfor fremmede. Og vi skal være generøse med at dele vores velstand med andre. Vi skal ikke automatisk lukke døren op for alle, der ønsker at komme her og leve i vores samfund. Vi skal være sikre på, at vores hjælp går til dem, der har størst behov for den. Og vi skal passe på, at vi ikke kommer til at støtte de forsøg, der andre steder i Europa gøres på at jage mennesker bort fra deres hjem gennem det, der er kaldt “etniske udrensninger”. Derfor kræves der en konsekvent politik overfor de mennesker, der selv kommer til

Danmark — også selvom det betyder, at nogen må sendes hjem igen. Har vi ikke viljen til at gøre sådan, svækker vi vore muligheder for at give en effektiv hjælp. Men de mennesker, som der er grund til at give asyl, skal vi lage imod. Og vi skal være rede til fortsat at bruge store beløb på at hjælpe dem i deres hjemegne, sådan som vi også gør det nu i det tidligere Jugoslavien, hvor der bliver bygget lejre af danske private organisationer, betalt af den danske stat. Danmark er et af de lande, der regnet pr. indbygger giver mest i bistand både til det tidligere Jugoslavien og til de nødlidende i Somalia. Sådan skal det også være. Og det giver os ret til at presse på andre, for også at få dem til at yde mere. Men nøden og ufreden i verden fjernes ikke med nødhjælp alene. Fødevarer, medicin osv., kan kun give en midlertidig lindring — og det kan vise sig vanskeligt at få hjælpen frem. Men vi skal ikke acceptere, at nødhjælp hindres i at nå frem. Og vi skal ikke acceptere folkemord, krænkelser al menneskerettigheder og overgreb mod mindretal. Derfor er det glædeligt, at FN nu er begyndt at spille en mere aktiv rolle, når verdensfreden skal sikres.

Her er Danmark også med i forreste række, med danske fredsbevarende soldater mange steder i Verden. Om kort tid tager danske soldater afsted til Bosnien, hvor de sammen med soldater fra Storbritannien, Frankrig, Spanien, Canada og mange andre skal sikre, at mad og medicin kommer frem til de nødlidende — og hvor de om nødvendigt skal bruge magt mod dem, der vil hindre det. Det er en ny type FN—indsats — og i fremtiden kan det forhåbentlig oftere komme på tale, at FN bruger magt overfor dem, der bryder med internationale humanitære regler.

Skal Danmark være med her? Naturligvis skal vi det. Forsvaret af menneskerettighederne i den anden ende af Europa er også et forsvar af de principper, vi bygger vores samfund på. Vi må erkende, at forsvaret af Danmark ikke er en sag, der kan ordnes indenfor vore egne grænser. Og vi må leve op til alle de smukke erklæringer, danske regeringer i årevis har fremsat i FN og andre steder. Vi må ikke overlade det besværlige arbejde til andre. For naturligvis kan vi gøre det lige så godt. Vi skal aldrig vige tilbage fra at gøre vort bedste, når det gælder forsvaret af de værdier, vi lever på. Og vi skal aldrig holde op med at stille os selv spørgsmålet, om vi kan gøre det bedre endnu. Danmarks medlemskab af EF, FN og NATO forpligter os. Vi har modtaget alle de goder, det indebærer at være med i disse fællesskaber — så skal vi naturligvis også efter bedste evne bidrage til at andre har samme mulighed. Vi havde en folketingsdebat om dette emne i forrige uge. Et stort flertal i Folketinget støttede, at vi skal være med.

Og vi lagde godt mærke til, hvem der ville holde sig udenfor. Det er jo altid godt at vide, hvem man ikke kan regne med, når det brænder på. Yderpartierne — Fremskridtspartiet og SF — kunne man ikke regne med. Og det var betegnende nok de samme som manglede, da vi tidligere på året skulle fastlægge Danmarks forhold til det europæiske samarbejde. Men der var dog fire ud af fem medlemmer af Folketinget, som stemte Ja til Maastricht—traktaten. Men uden at have vælgerne bag sig. For desværre var det kun lige under halvdelen af vælgerne, som stemte Ja ved folkeafstemningen den 2. juni. Jeg opfatter dette resultat som et udtryk for, at EF—spørgsmål er blevet stadig fjernere for den enkelte. Men det er forkert, når nogen ensidigt vil give EF—tilhængerne skylden for det. Det er i høj grad modstanderne — ikke mindst de fodslæbende halvhjertede — som i et utroligt pernittengrynet kværunterteri har gjort enhver nok så lille og trivielt sag til store og uforståelige problemer i debatten.

Socialdemokratiet forsøger nu at drage indenrigspolitiske fordele at sagen ved at gøre nederlaget den 2. juni til regeringens nederlag.

Men det var et nederlag — fælles for alle de partier, som var gået ind for et Ja. Som i fællesskab havde udformet det danske memorandum, der var grundlaget for vore forhandlinger — og som var fælles om at glæde sig over, at Maastricht—traktaten i så høj grad var præget af danske forslag og danske ønsker. Alligevel kunne Socialdemokratiet ikke få sine vælgere til at slemme ja til det, partiets valgte havde præget og var gået ind for. Og nu vil man så skyde skylden for det over på andre...

Jeg takker for den kompliment det er at få skylden for at have drejet det store flertal af socialdemokratiske vælgere, så de ikke fulgte deres egne. Den evne ville jeg gerne have — til brug i andre sammenhænge. Men ærlig talt: Er der brug for på denne måde at skyde skylden på andre? Skulle vi ikke hellere i fællesskab bære skylden og byrden ved det, som jo i virkeligheden var en folkestyrets tillidskrise mellem folkevalgte og vælgere — og så i fællesskab prøve at finde ud af, hvordan vi mindsker afstanden? For vi har ganske store nationale interesser på spil. For en uge siden stemte Frankrig Ja til Maastricht—traktaten. Et knebent Ja — lige så knebent som det danske Nej. Men et Ja, der skal respekteres uanset sin størrelse — ganske som det danske Nej. Det står herefter klart, at de øvrige EF—lande vil videreføre den europæiske integration — og at de vil gøre det på det grundlag, som fremgår af Maastricht—traktaten.

Dermed nærmer det tidspunkt sig, hvor vi i Danmark skal gøre op med os selv, hvordan vi ønsker at placere os i Europa. Igennem 1980'erne lykkedes det at befæste Danmarks stilling i EF. Det kom stærkest til udtryk ved folkeafstemningen i 1986 om EF—Pakken.

Frugterne kunne vi høste i slutningen af årtiet, da Danmark skulle tage stilling til den tyske enhedsproces og de store omvæltninger det daværende Sovjetunionen og de nu forhenværende kommunistiske lande. Det er næppe for meget sagt, at Danmark i denne situation udnyttede sin nyvundne udenrigspolitiske handlefrihed til at fremme frigørelsen, demokratiseringen og overgangen til markedsøkonomi i disse områder.

Denne større danske handlefrihed — og den udmøntning den fik i forholdet til vor umiddelbare omverden — nød bred politisk tilslutning. Vi var mange som

følte, at Danmark nu var på vej ind i en periode, hvor vi — frigjort fra vore bilaterale bindinger til store nabolande — var på vej til selvstændigt at kunne varetage vore egne interesser. Denne holdning kom fuldt ud til udtryk i opløbet til og forhandlingerne om Den europæiske Union. Det danske memorandum og de konkrete danske traktatforslag blev forelagt i regeringskonferencen med tilslutning fra et stort flertal i Folketinget. Da resultatet forelå, blev det hilst velkomment. Fra næsten alle sider var der enighed om, at det imødekom de krav som var fastlagt af Folketinget. Dette indtryk blev bekræftet da, Folketinget med 130 stemmer for og 25 imod vedtog at ratificere Traktaten. På denne baggrund kom resultatet den 2. juni naturligvis overraskende. Men det skal respekteres.

Det stiller Danmark overfor det problem at skulle finde fællesnævneren mellem de øvrige EF—landes ønske om at gå videre med et grundlag som svarer til Maastricht—traktaten — og den danske befolknings stillingtagen den 2. juni 1992.

Forhåbentligt og formodentlig kan vi gå ud fra, at den danske befolkning ønsker at deltage i den europæiske integration. Den store, ja næsten massive tilslutning til fortsat medlemskab af EF — 81%, hvis man kan tro meningsmålingerne — giver belæg for denne vurdering. Det samme gør det forhold, at samtlige partier i Folketinget nu støtter medlemskabet, også SF. Det må også være rigtigt, at den danske befolkning ønsker at være med til at løse de store udfordringer som Europa og navnlig vor del af Europa står overfor. Lad mig nævne nogle eksempler.

Der er behov for stabile økonomiske og monetære forhold, ønsker vi her i Danmark, at kronen bliver kasterbold for spekulanterne som den var det i 1970'erne og en del af 1980erne, og som vi har set det fornylig for den finske mark, den italienske lire, den spanske pesetas og det britiske pund? Er der nogen som gerne ser Danmark følge Sveriges eksempel — og i fuldt dagslys må forhøje renten til 500%? Det er der selvfølgelig ikke. Men de fleste gør sig ikke klart, at vi netop undgår disse utiltalende forhold, fordi vi har en økonomisk situation, der svarer til kravene i en økonomisk og monetær union. Det kan være, at vi sætter

spørgsmålstegn ved den præcise indretning af den økonomiske og monetære union og som følge heraf har nogle forbehold, men for et land med en stærk økonomi som den danske kan det aldrig være en fordel at lukke sig selv ude fra et samarbejdet ville få spekulanterne til at tro, at vi her i Danmark ikke havde

tillid til en fortsat stærk økonomi og som følge heraf ville der blive rettet en stærk spekulation mod den danske krone. Kronen er ikke stærk alene. Den er stærk målt i forhold til andre valutaer. Det tilsiger aktiv dansk deltagelse i et europæisk samarbejde om økonomi og valuta — ganske som det har været dansk politik lige siden vi trådte ind i EF den 1. januar 1973.

Ugerne forud for den franske folkeafstemning viste, at valutarisk ro ikke er en given ting. Går den europæiske integration i stå, bringes de allerede opnåede resultater i fare. Og her er vi ved kernen af noget meget vigtigt. Noget som vi i Danmark ikke rigtigt har erkendt. Det europæiske samarbejde er ikke en mekanisk konstruktion — noget hvor man efter behag sætter byggeklodser sammen. Det er en levende organisme, som reagerer på påvirkninger og strømninger. De resultater der allerede er opnået — for eksempel den fælles landbrugs— politik, det indre marked og valutarisk stabilitet — kan ikke bare krydses af i kalenderen. Holdbarheden af disse resultater beror på den videre fremdrift i integrationen. Det var budskabet fra den valutariske uro forud for den franske folkeafstemning. Usikkerheden om den økonomiske og monetære union bragte det valutasamarbejde — “EMS—systemet” — som har fungeret i 13 år i fare. Hermed kommer landbrugspolitikken i farezonen, for nogle af os husker godt hele cirkus’et med monetære udligningsbeløb, som for 10—15 år siden var en tikkende bombe under landbrugspolitikken. Kommer landbrugspolitikken i fare, er det helt urealistisk at forudsætte en uhindret videreførsel af det indre marked. Hvordan kan man forestille sig, at det indre marked etableres samtidig med at landbrugspolitikken truer med at bryde sammen? Mit budskab her idag er derfor, at de som troede og måske stadig tror, at EF bare kan køre videre på det eksisterende grundlag — de gør klogt i at studere valutauroen i midten af september. Lige udenfor Danmarks grænse foregår det største og mest spændende eksperiment i social omvæltning i Europa siden Stalin startede sin brutale tvangskollektivisering tilbage i 1930’erne. Denne gang går det ud på at omgøre de katastrofale konsekvenser af denne menneskefjendske politik.

Her har Danmark en rolle at spille. Det kan vi naturligvis godt gøre alene. Men få vil bestride, at der er mere slagkraft i synspunkter som fremføres af EF end al Danmark — og flere penge til rådighed i EF end i Danmark — og et større marked i EF end i Danmark. Skal vi virkelighed prøve at gå alene, som det hedder i fodboldsproget, i denne store sag — eller skal vi lave holdspil med de øvrige EF—lande?

Jeg tror, at de fleste danskere går ind for holdspil. Der står store ting på spil. Jeg ved godt, at de fleste undersøgelser siger, at danskerne ikke interesserede sig meget for de udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske perspektiver i Maastricht—traktaten. Men jeg siger det alligevel. Dette afsnit i traktaten havde kun et formål, nemlig at bidrage til omstillingen i de tidligere kommunistiske lande — at sætte EF i stand til at hjælpe gennem politisk støtte, kapitaloverførsler og åbne markeder. Det er den største fredsbevarende opgave i Europas historie, som ligger til grund for tanken om en fælles europæiske udenrigs- og sikkerhedspolitik, og Danmark som ligger nær grænsen mellem Vesteuropa og Central- samt Østeuropa kan ikke lukke øjnene for denne opgave og den risiko, som er forbundet med et fejlslagent forsøg.

For hvad vil vi se, hvis det ikke lykkes? Flygtningeskarer, som får Jugoslavien tit at blegne. økonomisk depression af en skala, som vi her i landet aldrig nogensinde har set. Politiske kriser, der meget vel kan føre til nye autoritære regimer Og muligvis kriser, som udvikler sig til militære konflikter af større eller mindre omfang. Det er derfor, vi står overfor den største Europapolitiske opgave siden 1864. Danmark må og skal finde en plads i den europæiske integration. Lykkes det ikke for os, risikerer vi at det danske samfund sendes ud på en ørkenvandring svarende til årene efter Napoleonskrigene og 1864. En situation, hvor Danmark og danskerne ikke ved, hvor de hører hjemme i det europæiske samarbejde — og det samtidig med, at de største og mest vidtkrækkende begivenheder udspillet sig i vort geografiske nærområde med voldsomme konsekvenser for Danmark og danskerne. Derfor må vi ikke fejle. Opgaven er svær. Men den skal løses. Danmark må fortsætte som deltager i den europæiske integration — men det må ske på vilkår som respekterer den skepsis eller den utryghed, som kom til udtryk den 2. juni 1992.

Om kort tid udsender regeringen sin hvidbog om Danmarks fortsatte muligheder i det europæiske samarbejde. Derefter skal Danmarks udspil fastlægges sammen med de politiske partier. Jo mere enige, vi står om et sådant udspil, desto stærkere står vi i forhandlingerne med vore partnere i EF. Og jo større er muligheden for, at vi denne gang kan finde opbakning hos de danske vælgere, der får det sidste ord. Vi må ikke endnu engang gå galt i forhold til vælgerflertallet i denne sag. Det stiller store krav til de politiske partier. Venstre vil deltage i efterårets forhandlinger i respekt for udfaldet af folkeafstemningen den 2. juni, og i respekt for de krav, den europæiske udfordring stiller os overfor.

De seneste ugers turbulens på valutamarkederne har været endnu en understregning af, hvor godt det er lykkedes at få styr på de hovedproblemer i dansk økonomi, som for ti år siden fik den socialdemokratiske regering til at give op og smide tøjlerne fra sig. Det ligger ikke til os Venstre—folk at skue for meget tilbage. For os er visionerne og fremtiden vigtigere end fortiden. Vi er simpelt hen for rastløse til at hvile på laurbærrene. For der er så meget, vi skal nå endnu. Men det har ikke forhindret os i at holde ti års—jubilæum med god samvittighed. De sidste ti års resultater er værd at fejre. Perioden fra 1982 til 1992 er ikke el hvilket som helst årti. Der er tale om en hidtil uset epoke i dansk politik. Det er værd at huske på, hvor trøstesløs situationen tegnede sig i tiden op til, al Anker Jørgensen kastede håndklædet i ringen. Ikke kun som eksempel på, hvor galt det gik. Men også som et eksempel på, hvor galt det kan gå, hvis vi opgiver den hidtidige økonomiske politik.

I tiåret fra 1972 til 1982 steg det offentlige udgiftstryk fra knap 43 til godt 61 pct. — en stigning på næsten en snes pct. point. Men i de ti år fra 1982 til 1992 er udgiftstrykket faldet med godt 2 pct. point — ikke nogen stor præstation, men dog markant anderledes end i ti—året forud. Hvis stigningen var fortsat uanfægtet, så ville den offentlige sektor have nået et udgiftstryk på 80 pct. i dag. Eller rettere: Vi havde oplevet et totalt økonomisk sammenbrud. Tallene ser ikke nær så pæne ud, når vi det gælder skattetrykket. Det er steget med 3 ½ pct. point fra 1982 til 1992, og det er dobbelt så meget som i de foregående ti år. Men det skyldes som sagt ikke, at udgifterne er steget så meget mere, men derimod at vi har været bedre til at betale vores regninger kontant.

I 1982 svarede underskuddet på de offentlige finanser til næsten en tiendedel af et års produktion. I dag er underskuddet kun, hvad svarer til knap 2 pct. Det er da stadig for højt. Men tænk om udviklingen i underskuddet var fortsat i uændret tempo fra 1970'erne. Så havde det i dag været oppe på næsten en tredjedel af et års produktion. Statsgælden ville have været enorm, og rentebyrden for de kommende generationer ville ikke have været til at bære.

Så er der inflationen. I 1982 var steg priserne godt 10 pct. I dag er inflationen kun godt 2 pct. - en af de laveste i Europa, ja i hele den industrialiserede Verden! Renten er faldet fra næsten 20 pct, til knap 10 pct. Betalingsbalancen giver nu et overskud, svarende til 2% pct. af et lrs produktion. I 1982 svarede underskuddet

til 4 pct. Og hvis gældsstiftelsen i de sidste ti år havde været som i de ti foregående, ville betalingsbalanceunderskuddet have været på vej til de 8 pct, al et lrs produktion.****

Der er i dag 124.000 flere i beskæftigelse end i 1982. Heraf 84.000 flere i den private sektor. Det er altså lykkedes at gøre den private sektor større. Der har meldt sig 166.000 flere på arbejdsmarkedet. Vi har skaffet arbejdspladser til de 124.000 al dem. Det er faktisk meget pænt. Men der mangler altså stadig de sidste 42.000, som Ikke har fået et job. Derfor må de næste års indsats dreje sig om at få nedbragt ledigheden. Arbejdsløsheden er vor tids største problem. Alt for mange mennesker må lukke deres virksomhed. Et livsværk er måske tabt. Og alt for mange mennesker mister deres job, måske et de har bestridt i mange år. Der må Ikke herske tvivl om, at Venstre er dybt bekymret over den udvikling. Og at vi ser det som vores største opgave i de næste ti år at genskabe den fulde beskæftigelse i det danske samfund. Derfor er det et spørgsmål, som har skabt levende debat i Venstre. I den debat er det blevet spurgt, om der ikke kan tænkes andre veje til at løse beskæftigelsesproblemet end lige netop dem, vi har forsøgt os med i årevis. Hvad enten der så er tale om de kunstgreb, som efterhånden selv socialdemokraterne er ved at tabe troen på — eller der er tale om at fastholde det lange, seje træk, som vi andre tror på, men hvor spørgsmålet er rejst, om vi har tid til at vente på, at det virker. Og - lad mig slå fast - det er jo ikke en diskussion om, hvorvidt man kan se stort på statens underskud. Det ved vi, at man ikke kan. Nej, det er en diskussion om, hvordan vi får disse underskud nedbragt på en måde, så vi undgår, at de konverteres til mindst lige så økonomisk belastende “sociale underskud”. Det er, hvad debatten dybest set drejer sig om. Og den skal føres på en måde, så der ikke kan sættes spørgsmålstejn ved Venstres ansvarlighed i den økonomiske politik, eller ved Venstres vilje til at gøre en indsats til bekæmpelse af ledigheden. Del er en utaknemmelig opgave at føre økonomisk politik. Når det går dårligt økonomisk, vækker det særdeles hårde reaktioner fra vælgerne, fra erhvervslivet, fra organisationerne og fra andre partier. Når det går godt, får man at vide, at “nu gider vi altså ikke høre mere om økonomi”. Det bliver også kritiseret, at der ikke bliver talt nok om holdninger og Ideer. Derfor vil jeg gerne slå fast, at den økonomiske politik også er et spørgsmål om ideologi. For det første er det umuligt at tale om andet end økonomi, hvis det samfundsøkonomiske grundlag ikke er i orden. For det andet er en sund økonomi det samme som fri markedsøkonomi. Og er der en lektie, Verden har lært – Ikke mindst i de senere år - så er det, at i en velfungerende samfundsøkonomi er velfærd og markedsøkonomi uløseligt bundet til

hinanden. Man kan Ikke få det første uden at have det sidste. Når vi i Venstre er så opsatte på at sænke skattetrykket, så er det både af hensyn til de økonomiske problemer — den lave vækst og de mange arbejdsløse - og for at give mennesker større valgfrihed. Når vi ønsker en reform af de offentlige overførsler, så er det både for at stoppe væksten i statens udgifter og for at gøre flest mulig mennesker selvhjulpne.

Når vi vil have de høje marginalsatser sat ned, så er det både for at få en mere smidig samfundsøkonomi og for at genindføre respekten for individet — nemlig at det skal kunne mærkes, hvis man gør en ekstra indsats. Når vi ønsker en dagpengereform, er det både for at nedbringe ledigheden og dermed gøre de arbejdsløse selvhjulpne, nedbringe statens udgifter og give arbejdsmarkedets parter et større ansvar. Hvis der bliver indgået overenskomster, som øger ledigheden, må parterne mærke konsekvenserne. Det skal kort sagt gøre en forskel for mennesker, hvad og hvordan de vælger. Handlinger skal have konsekvenser. Ellers har valgfrihed ingen mening. Staten skal hverken være en barnepige, som bærer konsekvenserne af dårlige handlinger, eller en “big brother”, som hugger belønningen af at gøre en bedre indsats. Selv om økonomi altså ikke er i modstrid med ideologi, så er økonomi jo ikke identisk med liberal ideologi. Vi ønsker andet og mere end fri markedsøkonomi. Det har også præget den politik, vi har ført i det forgangne årti. Danmark er på mange måder blevet mere liberalt. Tag fagforeningstvungen i den offentlige sektor som et eksempel. I 1970'erne og starten af 80'erne fik offentligt ansatte, der af den ene eller anden grund ikke ønskede at stå i fagforening, eller som ønskede at stå i en anden fagforening, en meget hård medfart. Det har ændret sig. Fagbevægelsens militante fløj er blevet klart svagere, og det accepteres nu i langt højere grad, at medlemskab er en frivillig sag. Liberale indenrigsministre har sikret, at der også i kommunerne er kommet en mere udbredt respekt for de ansattes ret til selv at vælge faglig organisering. I det hele taget må det siges, at den gamle socialdemokratiske koncern — med lønmodtagerorganisationer, politisk parti, lejerbevægelse, dagblad osv., filtret tæt ind i hinanden — er blevet mere pluralistisk. Selv Aktuelt kalder sig nu for “fri”. Det er både et praktisk og ideologisk udslag af ti års borgerlig—liberal regering. For det første har Socialdemokratiet ikke længere førstefødselsret til den udøvende magt. For det andet er den danske befolkning blevet mere individualistisk. Man forlanger stene indflydelse på sin egen tilværelse — og man er mere tolerant overfor andres tilsvarende ret. For ti—femten år siden stod der fondssocialisme højt placeret på den politiske dagsorden. Nogle kaldte det for “økonomisk

demokrati”, ØD, andre for “obligatorisk overskudsdeling”, OD. Men det var og bliver fondssocialisme — en overførsel fra virksomhederne til nogle fonde, som ikke skyldes frivillige aftaler mellem parterne. Var der ikke kommet borgerlig—liberal regering, så er det meget sandsynligt, at Danmark havde fulgt svenskerne med fondssocialistiske eksperimenter. Den diskussion hører heldigvis fortiden til. Hvis lønmodtagere og arbejdsgivere gerne vil koble aflønningen sammen med virksomhedens succes — hvad der jo kan være megen sund fornuft i — så kan de gøre det, men gøre det frivilligt. Obligatoriske ordninger er derimod ikke længere på tale. Vi har kun én obligatorisk fondsrådning herhjemme — Lønmodtagernes Dyrtdsfond — der er en konsekvens af indefrysningen af dyrtdsportionerne i en snart fjern fortid. Og mon ikke denne ene fond er tilstrækkelig vaccine imod en stejl tyrkertro på, at sådanne fonde besidder de vises sten...!

Borte er også den jomfrunalske holdning til alternative finansieringskilder i kulturlivet. Tænk på al det hysteri der f.eks. har været omkring reklamer i radio og TV, I dag er det næsten ikke til at forestille sig, hvordan det var for ti—femten år siden med statsmonopol og reklameforbud. I dag er det helt naturligt, at bryder man sig ikke om de danske nyheder i TV, ja så slår man over på CNN.

Vi er kommet så vidt, at Aktive Lyttere og Seere med god samvittighed har nedlagt sig selv. Missionen om mere alsidighed i det samlede medie—udbud er lykkedes. Og det er lykkedes ved at forøge forbrugernes valgfrihed. Også på dette punkt er Danmark blevet mere liberalt. Sammenligner vi med situationen for ti—femten—tyve år tilbage, er der endnu et område, der er holdt op med at være en politisk kampplads. Jeg tænker på folkeskolen.

Dengang var der oprigtig — og ofte velbegrundet — bekymring blandt forældrene for standardforringelse og for politisering i skolen, En udvikling, de sad magtesløse overfor. Takket være liberal undervisningspolitik er det nu slut. Dels er udviklingen som helhed blevet forbedret, dels har forældrene fået direkte indflydelse på skolernes drift gennem skolebestyrelserne. Nøgleordet har været decentralisering. Er der nogen, der kan huske U90?

Nej, det var ikke en sovjetisk u—båd. Det var en socialdemokratisk undervisningsministers store masterplan for et socialistisk uddannelsessystem, I dag står det måske vagt i vores erindring, men i slutningen af 70'erne var det et skræmmende monumentalt manifest. Kom ikke og sig, at vi ikke har præget

dagsordenen. I de sidste ti år er hele undervisningssektoren blevet grundigt eftersat og revideret. Og retningen har været stik modsat den, der blev sat med U90 og alle de andre socialdemokratiske planer. De danske ungdomsuddannelser er nu blandt de bedste i Verden, og man kommer fra USA og en stribe andre lande for at lære os kunsten efter. Sidste år vedtog Venstres landsmøde et oplæg til reform af folkeskolen, som Bertel Haarder og Anders Mølgaard nu er i fuld gang med at omsætte til et forhåbentligt bredt forlig. For der er jo det mærkelige ved den undervisningsminister: Først starter han nogle gevaldige slagsmål, hvor han i strid blæst sætter en retning — og så nørkler han gang på gang et bredt forlig på plads, med store liberale aftryk. Det har senest ført til, at universiteter og højere læreanstalter nu skal underlægges almindelige sunde ledelsesprincipper. Næste skridt bliver forhåbentlig at lade pengene følge brugerne, så begrebet frihed under ansvar for alvor bliver det grundlæggende styringsredskab. Det kommunale selvstyre er en hjertesag for borgmesterpartiet Venstre. Og jeg glæder mig over den engagerede og slidsomme indsats, som Venstres repræsentanter yder i de kommunale råd. Vi har lært af Jer, at hårdt arbejde og stædig fastholden af ønskede mål fører til resultater. Og det er ikke mindst indsatsen i by— og amtsråd, som har styrket respekten for Venstre. Derfor skal der her fra Landsmødet lyde en stor tak til Jer for Jeres indsats.

Siden 1982 er det lykkedes for de liberalt—borgerlige regeringer at styrke det kommunale selvstyre ved at flytte flere opgaver fra staten og til kommunerne. Men vi har stadig et system, hvor vi har overladt alt for mange opgaver og beslutninger til det offentlige. Politikerne bestemmer enten direkte de ydelser, vi skal have — eller bestemmer vores valg ved hjælp af tilskud. Det fører til for høje skatter — og alt for få valgmuligheder.

Til frie borgere hører økonomisk frihed. Det er derfor et fælles ansvar for kommuner og stat at reducere de alt for høje skatter. Lavere skatter og højere service er målet. Derfor må kommunerne i fremtiden i større grad gøre brug af markedsøkonomiske principper, så opgaverne løses der, hvor det kan gøres bedst og billigst. Prisen på offentlig service skal gøres synlig.

I en tid, hvor de økonomiske resurcer er knappe, kan man bedst gøre borgerne tilfredse ved at lade dem selv vælge, hvordan midlerne skal bruges. Nøgleordet er friere valg af offentlige ydelser. Pengene skal følge borgerne. Så får det enkelte menneske endnu bedre mulighed for at bestemme sin egen tilværelse. Ridderne

i eventyrene havde det på sæt og vis let. De gik ind i dragens hule, og enten slog de dragen ihjel, eller også blev de selv slået ihjel. Så var den sag ude af verden.

Den moderne drage er den offentlige sektor — når den er for stor, for dyr og for dominerende. Nu er vores ridderlige opgave jo ikke at slå dragen ihjel — den skal tværtimod tæmmes. Og det er desværre ikke en opgave, der løses med et hug. Det er en opgave, vi har været i gang med lige siden september 1982, og som vi stadig i september 1992 er igang med.

Ind imellem kan fremskridtene være svære at få øje på. Men de er der. For det første har vi fået sænket udgiftstrykket lidt. Den offentlige sektor er blevet mindre, målt i kroner og øre. Samtidig gennemfører vi regelsanering, modernisering, brugerstyring, effektivitetsforøgelse, større valgfrihed mellem offentlige ydelser og sidst, men ikke mindst privatisering. Og der eksperimenteres med frikommuner og fristyrerelser — i god tråd med liberal decentraliseringspolitik. Det liberale krav om en mindre — og en mindre dominerende — offentlig sektor betyder, at der ikke er lighedstegn mellem at have en politik og at spendere skatteydernes penge. Vi bliver f.eks. en gang imellem bebrejdet, at vi ikke har nogen erhvervs politik, fordi vi ikke har skruet støtten til erhvervslivet op, men tværtimod har sat den ned. Men vi har en erhvervs politik. En liberal erhvervs politik. Det er helt centralt i liberal erhvervs politik, at virksomhederne på den ene side må klare sig med “støtte” fra de forbrugere, som vil købe deres varer, og at de på den anden Ikke skal påføres alle mulige hæmninger og restriktioner. Derfor er statens tilskud til virksomhederne faldet, og samtidig er erhvervslivet blevet lettet for netto 7 mia. kr. i skatter i den senere årrække. Det ville være upassende i en status over udviklingen det sidste årti ikke at nævne, at selve socialismen som idé er gået i åndelig betalingsstandsning. Der er ingen, der har lyst til at blafre med de rede faner i partiprogrammerne. Og det var bemærkelsesværdigt, at ordet “socialisme” slet ikke optrådte i den ellers meget ordrige kongresresolution fra Socialdemokratiets kongres her i Ålborg tidligere på måneden. Men læs mellem linierne i den resolution. Vi må — midt i glæden over socialismens fallit — ikke overse, at stats interventionismen som idé stadig er en farlig modstander.

Mange har naturligt nok vendt sig fra socialismen til liberalismen. Men andre har fundet nye begrundelser for massiv statsstyring. En af de værste misforståelser — som vi må gøre alt for at imødegå — er, at hensynet til et ordentligt miljø kræver en almægtig statsmagt. Men vi har tværtimod brug for

markedsøkonomiens dynamik til at udnytte de knappe ressourcer så effektivt som muligt og til at udvikle stadig bedre metoder til at opnå et godt miljø. Lige så lidt som den socialistiske totalitære stat kan forhindre menneskelig armod, lige så lidt kan den økologisk totalitære stat forbedre miljøet. Det skal vi huske på i en tid, hvor ønsket om en effektiv indsats for miljøet er fælles politisk gods.

At have ideologiske mål er ikke det samme som at være kompromisløs. Og at være villig til kompromiser er ikke det samme som principløshed. Man kommer ingen vegne med den daglige politiske indsats, hvis den ikke er styret af nogle målsætninger. Udfordringen er at komme længst muligt i den rigtige retning. I Venstre har vi aldrig lagt skjult på, at vi ønsker liberale løsninger. Ved 10 års sejr indsats er det lykkedes både at opnå markante økonomiske resultater og holdningsændringer i det danske samfund. Venstre vil stille nye målsætninger op for de næste 10 års indsats. Jeg vil her i dag nævne fem områder, hvor behovet for reformer trænger sig på:

1) Skatterreform.

For det første skal skatten ned. Skattetrykket skal sænkes med mindst 1—13½ pct. om året, sådan at vi ved år 2000 er nede på et skatetryk på 35—40 pct. Det skal også være sådan, at man aldrig kommer til at betale over 50 pct. i skat ved at gøre en ekstra indsats. Skatteyderne har krav på i det mindste at beholde halvdelen af gevinsten selv. Den såkaldte marginalskat skal derfor højst være 50 pct. Det gælder direktøren såvel som kassedamen. For i dag er Danmark et højskattelands for alle.

2) Dagpengereform — et mere fleksibelt arbejdsmarked.

En anden nødvendig strukturreform er en omlægning af dagpengesystemet, så arbejdsmarkedets parter i langt højere grad kommer til at bære omkostningerne ved overenskomster eller lønglidning, som forøger arbejdsløsheden. Hvis stivheden på arbejdsmarkedet ikke bliver fjernet, bliver det umuligt at forøge væksten og beskæftigelsen i andet end kortvarige perioder. Målet om fuld beskæftigelse er ikke utopisk. En skatterefor og en dagpengereform kan løse opgaven, hvis de får det rigtige indhold.

3) Socialreform.

Vi skal også have gennemført en socialreform. Så sent som i 1960'erne havde Danmark en internationalt set lille offentlig sektor, og arbejdsløsheden var frem til første halvdel af 1970'erne beskeden. I dag er situationen lige omvendt. Udviklingen i de såkaldte overførselsindkomster stiger med foruroligende fart, og truer som en anden gøgeunge med at ødelægge mulighederne for lavere skat og en mindre offentlig sektor. Denne udvikling forstærkes af ændrede holdninger i befolkningen. Passiv forsørgelse er desværre blevet ret accepteret i vide kredse. Det har sammen med det høje skattetryk ført til den helt uholdbare situation, at selv den del af befolkningen, der har store indkomster, søger at få andel i de sociale ydelser. Mange, der for nogle år siden ville have sagt at klare sig selv, sender i dag gladeligt deres børn ned på bistandskontoret for dermed at få nogle af familiens surt betalte skattepenge retur. Det største problem ved indretningen af bistandssystemet er imidlertid, at mange husstande, der modtager passiv forsørgelse, ikke har nogen nævneværdig økonomisk fordel ved at få et job. Det hænger sammen med, at indkomstforøgelsen ikke alene indkomstbeskattes. Der sker samtidig en reduktion af en eller flere offentlige ydelser. Incitamentet til at tage et job for personer på bistandshjælp er for lille. Og for dem, der er i arbejde, er belønningen for at gøre en ekstra indsats for ringe. Derfor er der brug for en reform af hele det sociale bistandssystem.

4) Mindre offentlig sektor — fortsat privatisering.

Det høje skattetryk hænger naturligvis også sammen med, at den offentlige sektor er meget stor i Danmark. Derfor skal vi i de kommende år udnytte alle muligheder for at reducere og forbedre den offentlige sektor gennem fortsatte krav om stigning i produktiviteten, privatisering, udlicitering, færre modtagere af offentlige ydelser, brugerbetaling, selvforvaltning og private alternativer. Det ligger dybt i alle Venstrefolk, at staten ikke er universalløsningen på alle problemer. Familien, foreningen, virksomheden, organisationen og ikke mindst det enkelte menneske selv er mindst lige så vigtige for samfundslivet. Hvis skattetrykket skal sænkes til 35—40 pct. i år 2000, skal udgiftstrykket sænkes i samme udstrækning. Den økonomiske vækst i de kommende år skal komme befolkningen og ikke de offentlige kasser til gode.

5) Afregulering.

For det femte skal vi have færre reguleringer. Når aktiviteterne i den private sektor er underlagt unødige offentlige reguleringer, reducerer det den

økonomiske velfærd på nogenlunde samme måde, som når aktiviteterne foregår offentligt. Og der er stadig mange sektorer i økonomien, som er overregulerede: Udlejningsboliger, transport—, energi—, og kommunikationssektorerne, for nu at nævne de mest iøjnefaldende. Det er kommet på mode i den seneste tid at gøre politik til et moralsk anliggende, til en påstand om, at én politik skulle være udtryk for god moral, mens en anden politik skulle være udtryk for dårlig moral. Når det drejer sig om demokratiske lande og demokratiske partier, så forekommer denne debat mig et langt stykke hen ad vejen at være dybt urimelig. Ingen ønsker en høj arbejdsløshed. Ingen ønsker social nød. Ingen ønsker underskud på betalingsbalancen eller voksende statsgæld eller et urimeligt skattetryk. Ingen er imod, at de stærkeste skuldre skal bære de tungeste byrder. Ingen går ind for, at vi skal afstå fra at yde hjælp til sultende eller nødstedte. Af samme grund burde vi være forskånet for, at personer eller partier med løftet pegefingre sager at udtage patent på den gode moral.

Hvad der skiller partierne, er ikke moral, men en forskellig vurdering af, hvordan vi opnår de bedst mulige levevilkår for de flest mulige mennesker. Det er, hvad politik drejer sig om. Dette ene. Og ikke noget som helst andet. Men denne uenighed er naturligvis væsentlig, og Venstre ser intet formål med at forsøge at skjule den, eller søge den gemt af vejen, eller bagatelliseret, for dermed om muligt at finde fodfæste på den højt besjunge midte i dansk

politik...

Formålet med politik er for Venstre ikke at sikre det enkelte menneskes lykke. Det må være den enkeltes sag. Målet for os er alene at sikre alle mennesker muligheden for at leve en tilfredsstillende tilværelse. Det er nok en utopi at tro, det mål nogensinde bliver nået fuldt ud. Herhjemme er hovedproblemet i dag arbejdsløsheden, ingen tvivl om det, men lad os også se tingene i perspektiv. Spørg dem, der oplevede 30'erne, om hvordan de arbejdsløses vilkår er i dag sammenlignet med dengang. Spørg dem, der oplevede 40'erne, om hvordan det var at miste friheden og leve i tvang.

Spørg os, der oplevede 50'erne, om hvordan levevilkårene var dengang i forhold til i dag. Og lad os i dag — hvor så mange har så megen fornøjelse af at kritisere og moralisere over den borgerligt—liberale regering — lad os i dag spørge os selv, hvordan Danmark ville være stillet, hvis det ikke i vidt omfang var lykkedes os at rette op på økonomien. Ville vi i dag bytte med noget andet skandinavisk

lands økonomi, og er der for den sags skyld noget land i Europa, hvis levevilkår vi totalt set ville foretrække? Og med det mener jeg ikke kun os, der er til stede her i dag, og ikke kun Venstres vælgere. Med mvi' mener jeg Danmarks befolkning som sådan. Der er meget, som kunne gøres bedre, og meget som Venstre, hvis vi havde magt dertil, kunne gøre anderledes. Men det rigtige facit om Danmark i dag er ikke desto mindre en hel del mere optimistisk end man får indtryk af ved at læse avisen eller se nyhederne på TV. Måske er vores problemer i virkeligheden af så beskeden størrelsesorden, at vi er blevet forkælede, at vi er blevet overmodige, at vi har fået følelsen af, at vi kan være os selv nok. Men vi er ikke en ø. Vi er et land i Europa, en del af et verdenssamfund, som efter kommunismens fald står overfor vældige udfordringer, som vi var uforberedte på, da Muren faldt. Vi kan godt lukke øjnene for den jugoslaviske tragedie og sige, at den kommer ikke os ved. Vi kan godt lukke øjnene for østeuropas problemer og sige, at det må de selv klare. Vi kan godt lukke øjnene for de etniske modsætninger og den økonomiske og økologiske katastrofe, som præger tilværelsen i det tidligere Sovjetunionen, og sige, at det må være op til dem at få sat skik på tingene. Vi kan godt lukke øjnene for børnene i Afrika og sige, at den opgave alligevel er håbløs. Men vi ved jo godt, at det er ikke sandt. Vi ved jo godt, at vi er gensidigt afhængige. Vi ved jo godt, at Verden er blevet for lille til, at nogen kan være sig selv nok.

Det er mit håb, at Danmark ikke vil prøve at smyge sig udenom, og se om vi ikke kan få andre til at betale prisen og leve op til ansvaret. Det er, hvad Venstre vil arbejde for, dag for dag, uge for uge, måned for måned. Utrætteligt. Det vil vi gøre, fordi vi kun kan sikre Danmarks fremtid, hvis vi sikrer Europas. Og det vil vi med skyldigt hensyn til moralisme gøre, fordi alt andet ville være moralsk forkasteligt. Opgaven er ikke nem. Men i fællesskab kan vi løse den.

Kilde

Fra prof. Robert Klemmensens private samling

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Politisk tale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/uffe-ellemann-jensens-tale-ved-venstres-landsmoede-1992>